

คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ ของคำว่า “สิ” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน Syntactic and Semantic Property of “Si” in Northeastern Thai Dialect

วารภรณ์ งอสอน (Waraporn Ngosorn)^{1*}
วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา (wirat wongpinanwattana)²

บทคัดย่อ

การศึกษาคำนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์และทางอรรถศาสตร์ของคำว่า “สิ” เพื่อคำว่า “สิ” เป็นศึกษาประเภททางไวยากรณ์ ความหมาย ตลอดจนดูเงื่อนไขการปรากฏของ “สิ” ในบริบททางวากยสัมพันธ์ต่าง ๆ

จากการศึกษาพบว่า “สิ” มีการปรากฏในบริบททางวากยสัมพันธ์เป็น 3 หน่วยสร้าง ได้แก่ 1) ปรากฏหน้าคำกริยาประเภทกรกระทำและคำกริยาแสดงสภาพ 2) ปรากฏหน้าและหลังคำกริยาช่วยซึ่งแบ่งเป็นสองประเภท ได้แก่ คำช่วยกริยาต้นแบบและคำช่วยกริยาไม่ต้นแบบ คำช่วยกริยาทั้งสองประเภทสามารถแบ่งประเภทย่อยได้เป็นคำช่วยกริยาแสดงที่คนจะบอกความเห็น และคำช่วยกริยาแสดงการณลักษณะ 3) ปรากฏระหว่างคำกริยา 2 คำ เมื่อพิจารณาในแง่ของความหมายผู้วิจัยพบว่า คำว่า “สิ” ที่ปรากฏในทุกบริบททางวากยสัมพันธ์แสดงความหมายของสถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริง ซึ่งเกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องการไม่เกิดขึ้นจริงของเหตุการณ์ โดย “สิ” แสดงสถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริงในบริเวณทางอรรถศาสตร์ต่าง ๆ ได้แก่ ความน่าจะเป็น ความเป็นไปได้ ความตั้งใจ และเจตนา อนาคตกาล เหตุการณ์เงื่อนไข เหตุการณ์แสดงนิสัย ประสบการณ์ การอนุมาน วัตถุประสงค์ และการเริ่มเหตุการณ์

คำสำคัญ : ภาษาไทยถิ่นอีสาน ประเภทไวยากรณ์ อรรถศาสตร์ สิ

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Corresponding author : E-mail : anoi_sorn@hotmail.com

² Corresponding author ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

This study aims to analyze syntactic and semantic property of “Si” in various constructions in order to examine the type of grammatical category of “Si”, the meaning of “Si” as well as the constraint on occurrence in those constructions.

The study found that “Si” could occur in 3 syntactic constructions including ; 1) it could occur at the initial of action verbs and stative verbs 2) it could occur at the initial and final of auxiliary verbs divided into 2 types such as prototype and non -prototype auxiliary verbs. These types could be separated as follows : aspectual auxiliaries and epistemic auxiliaries. 3) it could occur between two verbs. In term of semantic, it was found that “Si” is an unrealistic marker expressing the unactual situations in the semantic domains of possibility, probability, volition, future, condition, habituality, experience, prediction, objective and inception

Keywords : Northeastern Thai, Grammatical Category, Semantic, “Si”

1. บทนำ

คำว่า “สิ” ในภาษาไทยถิ่นอีสานมีความหมายคล้ายกับ “จะ” ในภาษาไทยถิ่นกลาง และ “will” ในภาษาอังกฤษ Perkins & Pagliuga (1991) ได้ศึกษาคำว่า “will” จัดเป็น ไวยากรณ์ประเภทหนึ่ง เป็นหนึ่งในคำไวยากรณ์ที่ได้รับความสนใจอย่างมากในเรื่อง การกลายเป็นคำไวยากรณ์ เนื่องจากเป็นคำที่ก่อให้เกิดความหมายหรือหน้าที่ทางไวยากรณ์ มากคำหนึ่ง มีนักภาษาศาสตร์หลายคนศึกษา คำว่า “สิ” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน และสามารถจัด ประเภททางไวยากรณ์และให้ความหมายต่าง ๆ ไว้อย่างหลากหลาย เช่น วิจินต์ ภาณุพงศ์ (2532) คำว่า “สิ” นั้นเป็นคำช่วยกริยา เน้นศึกษาตำแหน่งการปรากฏของคำในประโยค และ ธนินทร์ ตรีจดี (2558) วิเคราะห์ว่า คำว่า “สิ” ในภาษาไทยถิ่นอีสานนั้นจัดเป็น คำไวยากรณ์ประเภท คำแสดงทัศนภาวะ

คำว่า “สิ” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน นั้นมีความหมายสอดคล้องกับคำว่า “จะ” ในภาษาไทยมาตรฐาน และคำว่า WILL ซึ่งจัดเป็นคำไวยากรณ์ประเภทหนึ่งที่นักภาษาศาสตร์ทั่วโลกต่างให้ความสนใจศึกษา จะเห็นได้จากงานวิจัยจำนวนมากไม่น้อย เช่น งานของ Aijmer (1985), Plamer (1986) และ Bybee (1988) เป็นต้น งานวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษาคำที่แสดงความหมาย WILL ในแง่ของปรากฏการณ์การกลายเป็นคำไวยากรณ์ และคำหลายความหมาย โดยส่วนใหญ่พบว่าคำที่มีความหมายสอดคล้องกับคำว่า WILL นี้เป็นคำแสดงความหมายเชิงเวลา (Tense) ที่มีวิวัฒนาการมาจากคำแสดงเนื้อความเกี่ยวกับความ “ตั้งใจ” หรือความ “ต้องการ”

สำหรับในภาษาไทยก็พบว่าคำที่มีความหมายสอดคล้องกับคำว่า “สิ” นั้นคือ คำว่า “จะ” ซึ่งเป็นคำช่วยกริยาคำหนึ่งที่นักภาษาศาสตร์ให้ความสนใจศึกษากันอย่างกว้างขวาง เช่นเดียวกัน จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษา คำว่า “จะ” ในฐานะคำช่วยกริยา (auxiliary) ที่เน้นเรื่องของชนิดของคำ และตำแหน่งการปรากฏ เช่น วิจินต์ ภาณุพงศ์ (2531) และการศึกษาในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างอรรถศาสตร์ และวากยสัมพันธ์ เช่น Scovel (1970) อภิญา สร้อยรุห์ร่า (2528) และกาญจนา สีนธวานนท์ (1970) โดยงานวิจัยส่วนใหญ่พบว่า คำว่า “จะ” เป็นคำช่วยกริยาประเภทหนึ่งที่แสดงความหมายเกี่ยวกับความตั้งใจ การคาดหมาย และวางแผน แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับคำว่า “จะ” จำนวนไม่น้อยในภาษาไทย แต่งานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาการปรากฏของ “จะ” ไว้เพียงไม่กี่บริบทเท่านั้น คือศึกษาเฉพาะการปรากฏของ “จะ” หน้าคำกริยา โดยกล่าวว่า “จะ” เป็นคำช่วยกริยาที่ปรากฏในตำแหน่งหน้าคำกริยาเท่านั้น อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลพบว่า “จะ” สามารถปรากฏได้ในบริบททางวากยสัมพันธ์ที่หลากหลายมากกว่า ปรากฏหน้าคำกริยา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (1) เขาจะไม่ใช้เงินของพ่อแม่
- (2) ตอนนั้นไม่มีเวลาจะคิดอะไรแล้ว

จากตัวอย่างข้างต้นจะสังเกตได้ว่า “จะ” มีลักษณะการปรากฏที่หลากหลายเป็น 3 บริบทใหญ่ๆ ดังนี้

- 1) ปรากฏหน้าคำกริยาซึ่งอาจมีนามวลีทำหน้าที่เป็นกรรมตามมาก็ได้ ปรากฏเป็นคำกริยาวลีในตำแหน่งหลังคำช่วยกริยา 2 ประเภท ได้แก่

- 2.1) ประเภทแสดงทัศนภาวะ (modality)
- 2.2) ประเภทแสดงการณลักษณะ (aspects)
- 2) ปรากฏเป็นกริยาวลีร่วมกับคำที่แสดงความหมายกึ่งคำช่วยกริยาแสดงทัศนภาวะ
- 3) ปรากฏเป็นกริยาวลีในตำแหน่งหลังคำกริยาที่แสดงสภาวะทางจิต และหลังคำกริยาแสดงการเริ่ม

แม้คำว่า “จะ” จะสามารถปรากฏในบริบททางไวยากรณ์ที่หลากหลาย แต่งานวิจัยส่วนใหญ่เห็นว่า “จะ” เป็นเพียงคำช่วยที่ปรากฏหน้าคำกริยาเท่านั้น โดยมีคำเรียกหลากหลายกันออกไป เช่น “คำกริยานุเคราะห์” พระยาอุปกิตศิลปสาร (2532) “คำช่วยหน้ากริยา” Panupong (1970) เป็นต้น มีงานบางส่วนในงานของ กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา (1986) และจินดารัตน์ จรัสกำจรกุล (2536) ที่เห็นว่า “จะ” สามารถปรากฏในลักษณะที่อยู่ระหว่างคำกริยาได้เช่นกัน

กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา (1986) กล่าวว่า กริยาวลีที่ปรากฏหน้า “จะ” ต้องเป็นคำกริยาประเภทไม่แสดงนัยทางความหมายว่า เหตุการณ์ที่แสดงโดยกริยาวลีในส่วนเดิมเต็มจะเกิดจริงหรือไม่เกิดจริงเท่านั้น เนื่องจากกริยาประเภทนี้ไม่แสดงนัยความหมายในทางใดทางหนึ่งว่าเหตุการณ์ที่แสดงโดยกริยาวลีในส่วนเดิมเต็มจะเกิดจริงหรือไม่เกิดจริง กริยาดังกล่าวจึงมีช่องอนาคตอยู่ระหว่างเวลาของกริยาหลักกับเวลาของกริยาวลีในส่วนเดิมเต็ม แนวคิดเกี่ยวกับช่องอนาคตนี้จึงเป็นเหตุผลที่คำว่า “จะ” สามารถปรากฏระหว่างกริยาวลีได้ จากการศึกษาการปรากฏในบริบทของ “จะ” ดังที่กล่าวมานี้ ผู้เขียนเกิดข้อสงสัยว่าในภาษาไทยถิ่นอีสาน คำว่า “ลี” ที่มีความหมายตรงกับคำว่า “จะ” ในภาษาไทยถิ่นกลางนั้น จัดเป็นคำไวยากรณ์ประเภทใด และมีการปรากฏในบริบทต่าง ๆ อย่างไร มีความสัมพันธ์ทางวากยสัมพันธ์และทางอรรถศาสตร์อย่างไร

ดังนั้นผู้เขียนจึงมุ่งศึกษา คำว่า “ลี” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน ในทุกบริบท เพื่อวิเคราะห์ว่า “ลี” สามารถปรากฏในบริบทใดบ้าง คำกริยาประเภทใดสามารถปรากฏร่วมกับ “ลี” และมีคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์อะไรตลอดจนมีความสัมพันธ์กันอย่างไรในทางอรรถศาสตร์อย่างไร โดยใช้ข้อมูลการเก็บประโยคภาษาไทยถิ่นอีสาน และข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา “ลี”

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อวิเคราะห์คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของหน่วยสร้างที่มีคำว่า “ลี” ในบริบทต่างๆ

2.2 เพื่อวิเคราะห์คุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ของหน่วยสร้างที่มีคำว่า “ลี” ในบริบทต่างๆ

3. กรอบแนวคิด

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้เป็นแนวคิดเรื่องอรรถเขต (semantic domain) ซึ่งศึกษาคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์และทางอรรถศาสตร์ และแนวคิดเรื่องสถานะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (realis) และเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริง (irrealis) ซึ่งจะกล่าวถึงแนวคิดข้างต้น ดังนี้

แนวคิดเรื่องอรรถเขต (semantic domain)

คุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ในประเด็น บริเวณทางอรรถศาสตร์ คือ เงื่อนไขหรือข้อกำหนดทางอรรถศาสตร์ที่อนุญาตให้มีการปรากฏสถานะความจริงของเหตุการณ์ กล่าวคือ คำบ่งชี้สถานะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงหรือเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริงจะปรากฏในประเภททางความหมายที่สถานะการณดังกล่าวมีความสอดคล้องด้วยเท่านั้น เช่น สถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริงมักปรากฏในประโยคหรือบริเวณทางอรรถศาสตร์ที่แสดงเงื่อนไข เนื่องจากเหตุการณ์แสดงเงื่อนไขมักเป็นเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง ณ เวลาที่พูด จึงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้วิเคราะห์คุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ของหน่วยสร้างที่มีคำว่า “ลี” ปรากฏ

แนวคิดเรื่องสถานะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงและเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริง (realis/irrealis)

แนวคิดเรื่องสถานะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (realis) และเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริง (irrealis) ถูกเสนอเป็นครั้งแรกในงานของ Sapir (1930) กล่าวว่าหน่วยคำที่แสดงสถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริง คือหน่วยคำที่บ่งชี้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้นหรือไม่ได้เกิดขึ้น เช่น เหตุการณ์แสดงศักยภาพและเหตุการณ์ที่ตรงข้ามความเป็นจริง แนวคิดดังกล่าวเป็นประเด็นที่นักภาษาศาสตร์หลายคนให้ความสนใจอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในงานแนวภาษาศาสตร์พรรณนา และงานในเชิงแบบลักษณ์ภาษา เช่น Bybee, (1998) เป็นต้น

สถานะความจริงของเหตุการณ์ หมายถึง สถานการณ์เกิดขึ้นจริงของเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง ไม่ว่าจะในช่วงเวลาใดก็ตามถือเป็นเหตุการณ์ที่มีสถานะไม่เกิดขึ้นจริงเสมอ ในอีกแง่หนึ่งสถานะความจริงของเหตุการณ์อาจหมายถึงสถานะความใกล้เคียงของเวลาที่อ้างถึงเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ที่ถูกอ้างถึงในระยะเวลาที่ไกลจากเวลาที่กล่าวถ้อย จะหมายถึงเหตุการณ์ที่มีสถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริง ส่วนเหตุการณ์ที่ถูกอ้างถึงในระยะเวลาที่ใกล้กับเวลาที่กล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิง จะหมายถึงเหตุการณ์ที่มีสถานะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (Bybee, Perkins and Pagliuca, 1994) จึงนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้วิเคราะห์คุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ของหน่วยสร้างที่มีคำว่า "ลี" ปรากฏ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำว่า "ลี" ในภาษาไทยถิ่นอีสาน

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้เขียนมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

(1) กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อใช้ในการศึกษาเรื่อง คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ และทางอรรถศาสตร์ของคำว่า "ลี" ในบริบทต่างๆ

(2) เก็บรวบรวมข้อมูลประโยคภาษาไทยถิ่นอีสานจากบทสนทนาในรายการแสดงตลกจากคณะตลกเสียงอีสาน จำนวน 150 ประโยค และเป็นประโยคที่ไม่ซ้ำกัน

4.3 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้แนวคิดเรื่องอรรถเขต (semantic domain) และแนวคิดเรื่องสถานะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (realis) และเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริง (irrealis)

4.4 การนำเสนอข้อมูลผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลโดยวิธีการพรรณนา

5. ผลการวิจัย

จากการศึกษาคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์และทางอรรถศาสตร์ของคำว่า "ลี" ในบริบทต่าง ๆ ผู้เขียนนำเสนอผลการศึกษา ทั้งหมด 2 ประเด็น ดังนี้

5.1 คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของหน่วยสร้างที่มีคำว่า "ลี" ปรากฏ

จากข้อมูลพบว่า "ลี" สามารถปรากฏในบริบทแวดล้อมทางวากยสัมพันธ์ต่างๆ ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนผังหน่วยสร้าง ได้เป็นสามลักษณะดังนี้

1) นามวลี + “ลี” + กริยาวลี เช่น

- (1) มีเอววันนี้มันลีไปขอนแก่น ‘เมื่อวานนี้เขาจะไปขอนแก่น’
 (2) ฝนลิตกหนัก ‘ฝนจะตกหนัก’

หน่วยสร้างแรก คือ “ลี” ปรากฏหน้ากริยาวลี จากข้อมูลทั้งหมด 150 ตัวอย่าง พบข้อมูลที่แสดงหน่วยสร้างนี้ 83 ตัวอย่าง ในหน่วยสร้างนี้ นามวลีที่ปรากฏในตำแหน่งประธานของหน่วยสร้าง ได้แก่ นามวลีที่แสดงบทบาททางความหมายเป็นผู้กระทำ บางอย่าง เมื่อปรากฏกับกริยาวลีแสดงเหตุการณ์การกระทำ (action) เมื่อปรากฏกับกริยาวลีแสดงเหตุการณ์ทรงสภาพ (state) นามวลีประธานของหน่วยสร้างนี้อาจจะเป็นสิ่งมีชีวิต หรือสิ่งไม่มีชีวิตก็ได้ คำกริยาที่ปรากฏในหน่วยสร้างนี้เป็นไปได้ทั้งคำกริยาแสดงเหตุการณ์การกระทำ (action) และคำกริยาแสดงเหตุการณ์ทรงสภาพ (state) เมื่อปรากฏในหน่วยสร้างนี้คำว่า “ลี” แสดงความหมายว่าเหตุการณ์ที่แสดงโดยหน่วยสร้างนั้นเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง ณ เวลากล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิง เหตุการณ์ที่อ้างถึงเป็นเพียงเหตุการณ์ที่มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้น ในกรณีที่นามวลีประธานเป็นสิ่งมีชีวิต แนวโน้มดังกล่าวสามารถถูกตีความว่าเป็นความตั้งใจของนามวลีประธานหรือเป็นผลมาจากการประเมินความเป็นไปได้ของผู้พูดก็ได้ ในกรณีที่นามวลีประธานเป็นสิ่งไม่มีชีวิตนั้น แนวโน้มดังกล่าวจะถูกตีความว่าเป็นผลมาจากการประเมินของผู้พูด ไม่สามารถตีความว่าเป็นความตั้งใจของนามวลีประธานได้

2) นามวลี + (คำช่วยกริยา) + “ลี” + (คำช่วยกริยา) + กริยาวลี + (คำช่วยกริยา) เช่น

- (1) เพิ่นพัวมลีไปขอนแก่นอยู่แล้ว ‘เขากำลังจะไปขอนแก่นแล้ว’
 (2) ลัดต่ากันปานนี้ ค้อสิมีคั้นต่ายบอหน้อย ‘รถชนกันขนาดนี้คงจะมีคนเจ็บไม่น้อย’
 (3) มันไก่อลิตตายแล้ว ‘เขาใกล้จะตายแล้ว’
 (4) จากที่เคยมาปีที่แล้ว มันพอสิสนใจขึ้นยู ‘จากที่เคยมาปีที่แล้วเขาพอจะสนใจขึ้นมาก’

หน่วยสร้างที่สองคือ "ลี" ปรากฏร่วมกับคำช่วยกริยาอื่นๆ และตามด้วยกริยาลี จากข้อมูลทั้งหมด 150 ตัวอย่าง พบข้อมูลที่แสดงหน่วยสร้างนี้ 67 ตัวอย่าง ได้จากการรวบรวมประโยคในการสนทนา ตลกคณะเสียงอีสานในหน่วยสร้างนี้คำว่า "ลี" แสดงความหมายคล้ายกับเมื่อปรากฏในหน่วยสร้างแรกคือ เหตุการณ์ที่อ้างถึงโดยหน่วยสร้างนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นจริง ณ เวลากล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิง เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเพียงเหตุการณ์ที่มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้เท่านั้น ในกรณีที่นามวลีประธานเป็นสิ่งมีชีวิต แนวโน้มดังกล่าวสามารถถูกตีความว่าเป็นความตั้งใจของนามวลีประธานหรือเป็นผลมาจากการประเมินความเป็นไปได้ของผู้พูดก็ได้ ส่วนในกรณีที่นามวลีประธานเป็นสิ่งไม่มีชีวิตนั้น แนวโน้มดังกล่าวจะถูกตีความว่าเป็นผลมาจากการประเมินของผู้พูดไม่สามารถตีความว่าเป็นความตั้งใจของนามวลีประธานได้

คำช่วยกริยาที่ปรากฏในหน่วยสร้างนี้สามารถปรากฏได้ 4 ตำแหน่ง ได้แก่ 1) หน้าคำว่า "ลี" 2) หลังคำว่า "ลี" 3) หลังกริยาลี และ 4) ปรากฏร่วมกันมากกว่าหนึ่งตำแหน่งคือทั้งในตำแหน่งหน้า "ลี" และหลังกริยาลีหรือปรากฏร่วมกันในตำแหน่งหลัง "ลี" และหลังกริยาลีหรือแม้แต่ปรากฏร่วมกันในทุกตำแหน่งในหน่วยสร้าง นามวลี + คำช่วยกริยา + "ลี" + คำช่วยกริยา + กริยาลี + คำช่วยกริยา ซึ่งการปรากฏในสองลักษณะหลังนี้มักเป็นการปรากฏร่วมกันของคำช่วยกริยาแสดงการณลักษณะเท่านั้น

3) นามวลี + คำกริยา + "ลี" + คำกริยาหรือกริยาลี เช่น

(1) ช่อยตั้งใจลีทำมาหากิน	‘ฉันตั้งใจจะทำงาน’
(2) ชุมฝรั่งเข้ามาลีสร้างเฮือน	‘พวกฝรั่งจะเข้ามาสร้างบ้าน’
(3) ช่อยเริ่มลีหายใจปอกอก	‘ฉันเริ่มจะหายใจไม่ออก’

คำช่วยกริยาที่ปรากฏในตำแหน่งหน้า "ลี" แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) คำช่วยกริยาประเภทต้นแบบ ได้แก่ คำไวยกรณ์ที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นคำที่ทำหน้าที่ขยายหรือเพิ่มความหมายให้กับคำกริยาหรือกริยาลีในเชิงของกาล การณลักษณะ และทัศนภาวะ เช่น เกือบ (เกือบ) ต้อง (ต้อง) พวม (กำลัง) ทัน (ยัง) เป็นต้น และ 2) คำช่วยกริยาประเภทไม่ใช่ต้นแบบ ได้แก่ คำช่วยกริยาประเภทที่แสดงความหมายแบบหลากหลาย โดยคำช่วยกริยาที่ปรากฏในหน่วยสร้างนี้เป็นคำที่ยังมีคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ในลักษณะ

ของคำหลัก กล่าวคือยังมีหน้าที่การใช้เป็นคำกริยาหรือคำวิเศษณ์อยู่ แต่เมื่อปรากฏในหน่วยสร้างนี้จะแสดงพฤติกรรมทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ค่อนข้างไปทางไวยากรณ์มากกว่า

ในส่วน of คำช่วยกริยาประเภทต้นแบบที่แสดงการณัลักษณะจากข้อมูลพบว่า คำช่วยกริยาแสดงการณัลักษณะที่สามารถปรากฏร่วมกับคำว่า “ลี” มีทั้งหมด 6 คำ ได้แก่ คำช่วยกริยาแสดงการณัลักษณะไม่สมบูรณ์ประเภทกำลังดำเนิน “พวม” (กำลัง) คำช่วยกริยาแสดงการณัลักษณะไม่สมบูรณ์ประเภทคงดำเนินอยู่ “ทัน” (ยัง) คำช่วยกริยาแสดงการณัลักษณะไม่สมบูรณ์ประเภทดำเนินต่อเนื่อง “อยู่” (อยู่) คำช่วยกริยาแสดงการณัลักษณะสมบูรณ์ “แล้ว” (แล้ว) คำช่วยกริยาแสดงการณัลักษณะประสบการณ์ “เคย” (เคย) และคำช่วยกริยาแสดงการณัลักษณะความถี่ของเหตุการณ์ “มัก” (ชอบ)

ส่วนคำช่วยกริยาประเภทต้นแบบที่แสดงทัศนະภาวะที่รวบรวมได้จากข้อมูลนั้น จำแนกได้เป็นสองประเภท ได้แก่ 1) คำช่วยกริยาแสดงทัศนະภาวะประเภทแสดงความเห็นของผู้พูด และ 2) คำช่วยกริยาแสดงทัศนະภาวะประเภทแสดงความจำเป็นหรือการบังคับจากปัจจัยภายนอก

ถ้าคำช่วยกริยาเป็นคำช่วยกริยาแสดงการณัลักษณะ “ลี” อาจปรากฏ 1) หลังคำช่วยกริยาแสดงการณัลักษณะไม่สมบูรณ์ประเภทกำลังดำเนิน “พวม” (กำลัง) คำช่วยกริยาแสดงการณัลักษณะไม่สมบูรณ์ประเภทคงดำเนินอยู่ “ทัน” (ยัง) และคำช่วยกริยาแสดงการณัลักษณะบอกประสบการณ์ “เคย” (เคย) ตามด้วยกริยาวลี หรือ 2) อาจปรากฏหน้ากริยาวลีโดยมีคำช่วยกริยาแสดงการณัลักษณะไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ประเภทดำเนินต่อเนื่อง “อยู่” (อยู่) และ หรือ คำช่วยกริยาแสดงการณัลักษณะสมบูรณ์ “แล้ว” (แล้ว) ปรากฏตามหลังกริยาวลี หรือ 3) อาจปรากฏหน้าคำช่วยกริยาแสดงการณัลักษณะไม่สมบูรณ์ประเภทกำลังดำเนิน “พวม” (กำลัง) คำช่วยกริยาแสดงการณัลักษณะไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ประเภทคงดำเนินอยู่ “ทัน” (ยัง) และคำช่วยกริยาแสดงการณัลักษณะบอกประสบการณ์ “เคย” (เคย) ตามด้วยกริยาวลี โดยมีคำช่วยกริยาแสดงการณัลักษณะไม่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ “แล้ว” (แล้ว) ตามหลัง

คำช่วยกริยาไม่ต้นแบบที่สามารถปรากฏหน้าคำว่า “ลี” ในหน่วยสร้างนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) คำช่วยกริยาไม่ต้นแบบแสดงความหมายการณัลักษณะ เช่น “เกือบ” “ใกล้” “ซัก” และ “ชอบ” เป็นต้น และ ๒) คำช่วยกริยาไม่ต้นแบบแสดงความหมายทัศนະภาวะ เช่น “พ้อ” (พ้อ) “แท้บ” (แท้บ) “คือ” (คล้าย) “ปลู่” (ไม่ปลู่) “บ่ค่อย” (ไม่ค่อย) เป็นต้น

สำหรับหน่วยสร้างที่สาม คือ “ลี” ปรากฏระหว่างคำกริยาจากข้อมูลทั้งหมด 150 ตัวอย่าง พบข้อมูลที่แสดงหน่วยสร้างนี้ 76 ตัวอย่าง ในหน่วยสร้างนี้ คำกริยาที่ปรากฏหน้า “ลี” ได้ ได้แก่

1. คำกริยาแสดงสภาวะจิตใจ (modality verbs) ซึ่งสามารถจัดประเภทย่อยได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) คำกริยาแสดงความรู้สึก (verbs of feeling) เช่น ตีใจ (ตีใจ) เสียใจ (เสียใจ) ย่น (กลัว) ฮัก (รัก) ถึกใจ (ถูกใจ) มั่ง (ชอบ) เป็นต้น

2) คำกริยาแสดงความตั้งใจหรือเจตนา (verbs of intention) เช่น ตั้งใจ (เคย) อยากรได้ (ต้องการ) เป็นต้น

3) คำกริยาแสดงลักษณะทางจิต (verbs of mental character) เช่น จิงใจ (จริงใจ) สนใจ (สนใจ) คิด (คิด, นึก) เป็นต้น

4) คำกริยาแสดงความเป็นไปได้ (verbs of possibility) เช่น ชงคือ (เป็นไปได้) สำบาย (สะดวก) เชี่ย (เชื่อ) เป็นต้น

2. คำกริยาแสดงการกระทำ (action verbs) ซึ่งจำแนกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1) คำกริยาที่แสดงการกระทำทางกาย เช่น ต่อกิว (จ่อคิว) ซ้ำม่า (เข้ามา) ย่างไปจ่อตรด (เดินไปจ่อตรด) เตียมโต (ตั้งท่า) เป็นต้น

2) คำกริยาที่แสดงการกระทำทางวาจา เช่น สันยา (สัญญา) ซ้ำ (ย้ำ) เว้าน่า (เจรจา) ป่ (ปฏิเสธ) เป็นต้น

3. คำกริยาแสดงการเริ่มของเหตุการณ์

จากการข้อมูลที่ศึกษา พบว่า มีคำกริยาแสดงการเริ่มของเหตุการณ์คำเดียว คือ “เริ่ม”

5.2 คุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ของหน่วยสร้างที่มีคำว่า “ลี” ปรากฏ

หลังจากกล่าวถึงคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของหน่วยสร้างต่างๆ ที่มีคำว่า “ลี” ปรากฏ ต่อไปผู้วิจัยจะกล่าวถึงคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ของหน่วยสร้างที่กล่าวถึงในส่วนที่หนึ่ง จากการวิเคราะห์คุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ของบริบทแวดล้อมของคำว่า “ลี” ในหน่วยสร้างต่างๆ พบว่า คำว่า “ลี” สามารถปรากฏกับอรรถเขต (semantic domain) ที่หลากหลายดังนี้

1) บริเวณทางอรรถศาสตร์ความเป็นไปได้ของการเกิดเหตุการณ์ (possibility)

ความเป็นไปได้ของการเกิดเหตุการณ์ หมายถึง แนวโน้มของเหตุการณ์ที่อ้างถึงโดยประโยคจะเกิดขึ้น ความเป็นไปได้ของเหตุการณ์มีทั้งแบบที่เป็นไปได้มาก และเป็นไปได้น้อยตามระดับความมั่นใจของ ผู้พูด บริเวณทางอรรถศาสตร์นี้พบในหน่วยสร้างที่ “สิ” ปรากฏ 5 หน่วยสร้าง คือ

- (1) นามวลี + “สิ” + กริยาวลี
- (2) นามวลี + คำช่วยกริยาต้นแบบแสดงการณลักษณะ + “สิ” + กริยาวลี
- (3) นามวลี + คำช่วยกริยาต้นแบบแสดงทัศนภาวะ + “สิ” + กริยาวลี
- (4) นามวลี + คำช่วยกริยาไม่ต้นแบบแสดงการณลักษณะ + “สิ” + กริยาวลี
- (5) นามวลี + คำช่วยกริยาไม่ต้นแบบแสดงทัศนภาวะ + “สิ” + กริยาวลี

บริเวณทางอรรถศาสตร์นี้มีคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์สอดคล้องกับความเป็นสถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริง (irrealis) เนื่องจากเหตุการณ์ที่แสดงความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นนั้นเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้น ณ เวลากล่าวถ้อย หรือเวลาอ้างอิง เป็นเพียงเหตุการณ์ที่มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้น เหตุการณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้แม้ผู้พูดจะแสดงระดับความมั่นใจมากน้อยเพียงใดก็ตาม เช่น

(1) ล้าวสิไปเฮ่ตงาน	‘เขาจะไปทำงาน’
(2) ฝนกำลังสิตก	‘ฝนกำลังจะตก’
(3) ซ่อยเกือบสิตาย	‘ฉันเกือบจะตาย’
(4) มันแทบสิซงโตปยู	‘เขาแทบจะทรงตัวไม่อยู่’

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่า ความหมายความเป็นไปได้ที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้นพบในหน่วยสร้างที่ “สิ” ปรากฏลำพัง ดังตัวอย่างที่ 1 หรือปรากฏร่วมกับคำช่วยกริยาแสดงทัศนภาวะ ตัวอย่างที่ 4 หรือปรากฏร่วมกับกับคำช่วยกริยาแสดงการณลักษณะ ดังตัวอย่างที่ 2 และ 3 หน่วยสร้างที่ “สิ” ปรากฏดังกล่าวแสดงความหมายไปในทิศทางเดียวกันคือ ผู้พูดอ้างถึงเหตุการณ์ที่แสดงโดยประโยคว่าเป็นเหตุการณ์ที่มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นภายหลังเวลากล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิง อย่างไรก็ตามผู้พูดไม่ได้ยืนยันสถานะความเป็นจริงของเหตุการณ์ว่าเหตุการณ์ที่อ้างถึงนั้นเกิดขึ้นจริง เหตุการณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นเลยก็เป็นได้ แต่ถ้าหากเหตุการณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นจริงจำเป็นต้องเกิดขึ้นภายหลังเวลากล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิง

2) บริเวณทางอรรถศาสตร์ความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ (probability)

ความหมายความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ หมายถึง การประเมินเหตุการณ์ที่แสดงโดยประโยคที่มีความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้นภายหลังเวลากว่าถ้อย หรือเวลาอ้างอิง ความน่าจะเป็นมีแนวโน้มที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้นสูงกว่าความเป็นไปได้ บริเวณทางอรรถศาสตร์นี้พบในหน่วยสร้างที่ "ลี" ปรากฏ 3 หน่วยสร้าง คือ

- (1) นามวลี + คำช่วยกริยาต้นแบบแสดงทัศนภาวะ + "ลี" + กริยาวลี
- (2) นามวลี + คำช่วยกริยาไม่ต้นแบบแสดงทัศนภาวะ + "ลี" + กริยาวลี

บริเวณทางอรรถศาสตร์นี้มีคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์สอดคล้องกับความเป็นสถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริง (irrealis) เนื่องจากเหตุการณ์ที่ถูกอ้างถึงว่ามีความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้นนั้น เป็นเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้น ณ เวลากล่าวถ้อย หรือเวลาอ้างอิง เป็นเพียงเหตุการณ์ที่มีความน่าจะเป็นค่อนข้างสูงที่จะเกิดขึ้น เหตุการณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้แม้ผู้พูดจะแสดงระดับความมั่นใจมากน้อยเพียงใดก็ตาม เช่น

- (1) สดุด่ากันปานนี้ **นำลี**มีคนตายหลาย 'รถชนกันขนาดนี้ น่าจะมีคนตายไม่น้อย'
- (2) ล้าว**คือลี**เปนมณี 'เขาเหมือนจะเป็นลม'

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่า ความหมายความน่าจะเป็นที่เหตุการณ์จะเกิดขึ้นพบในหน่วยสร้างที่ "ลี" ปรากฏร่วมกับคำช่วยกริยาต้นแบบและไม่ต้นแบบที่แสดงทัศนภาวะดังตัวอย่างที่ 1 และ 2 ตามลำดับ หน่วยสร้างที่ "ลี" ปรากฏดังกล่าวแสดงความหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ ผู้พูดอ้างถึงเหตุการณ์ที่แสดงโดยประโยคว่าเป็นเหตุการณ์ที่มีความน่าจะเป็นสูงที่จะเกิดขึ้นภายหลังเวลากล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิง อย่างไรก็ตามผู้พูดไม่ได้ยืนยันสถานะความเป็นจริงของเหตุการณ์ว่าเหตุการณ์ที่อ้างถึงนั้นเกิดขึ้นจริง เหตุการณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นเลยก็เป็นได้ แต่ถ้าหากเหตุการณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นจริง จำเป็นต้องเกิดขึ้นภายหลังเวลากล่าวถ้อยคำหรือเวลาอ้างอิง

3) บริเวณทางอรรถศาสตร์ความตั้งใจหรือเจตนา (volition)

ความตั้งใจหรือเจตนา หมายถึง ความหมาย ความตั้งใจ (Intention) ของนามวลีประธานในการกระทำเหตุการณ์ที่แสดงโดยกริยาวลี บริเวณทางอรรถศาสตร์นี้พบในหน่วยสร้างทั้งหมด 3 หน่วยสร้าง ดังนี้

- 1) นามวลี + “ลี” + กริยาวลี
- 2) นามวลี + คำช่วยกริยาต้นแบบแสดงการณลักษณะ + “ลี” + กริยาวลี
- 3) นามวลี + คำกริยา + “ลี” + คำกริยาหรือกริยาวลี

บริเวณทางอรรถศาสตร์นี้มีคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์สอดคล้องกับความเป็นสถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริง (irrealis) ในลักษณะที่เหตุการณ์ที่แสดงโดยกริยาวลีนั้นไม่ได้เกิดขึ้น ณ เวลาที่กล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิง แต่เป็นเหตุการณ์ที่เป็นความตั้งใจของนามวลีประธานที่จะทำภายหลังจากเวลาที่กล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิง เช่น

- (1) ล้าวลีไปเฮตงาน ‘เขาจะไปทำงาน’
- (2) ล้าวพัวมลีไปเฮตงาน ‘เขากำลังจะไปทำงาน’
- (3) ฮ่อยตั้งใจลีทำมาหากัน ‘ฉันตั้งใจจะทำงาน’

จากตัวอย่างข้างต้น นามวลีประธาน เป็นสิ่งมีชีวิตโดยเฉพาะเป็นสิ่งมีชีวิตประเภทบุคคล เหตุการณ์ที่แสดงโดยหน่วยสร้างเหล่านี้ คือ เหตุการณ์ที่ประธานแสดงความตั้งใจหรือเจตนา ในการกระทำอะไรบางอย่างภายหลังจากเวลาที่กล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิง ดังตัวอย่างที่ 1 และ 2 เหตุการณ์การไปทำงานที่แสดงโดยกริยาวลีนั้นเป็นความตั้งใจของนามวลีประธาน เลา หรือในตัวอย่างที่ 3 เหตุการณ์การประกอบอาชีพเป็นเหตุการณ์ที่เป็นความตั้งใจของนามวลี ประธาน ฮ่อย ถ้าหากนามวลีประธานเป็นสิ่งไม่มีชีวิต หน่วยสร้างนี้จะไม่แสดงความหมายความตั้งใจหรือเจตนาของนามวลีประธาน แต่แสดงความหมายว่า เหตุการณ์ที่อ้างถึงโดยหน่วยสร้างนั้นมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากเวลาที่กล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิง เช่น “ฝนพัวมลีตก” อย่างไรก็ตามในการใช้หน่วยสร้างเหล่านี้ผู้พูดไม่ได้ยืนยันสถานะความเป็นจริงของเหตุการณ์ว่าเหตุการณ์ที่อ้างถึงนั้นเกิดขึ้นจริง เหตุการณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นเลยก็เป็นได้ แต่ถ้าหากเหตุการณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นจริงจำเป็นต้องเกิดขึ้นภายหลังเวลาที่กล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิง

เมื่อพิจารณาจากบริบททางภาษา พบว่า “ลี” แสดงความตั้งใจของประธานในบริบทเฉพาะ คือ เมื่อประธานเป็นสิ่งมีชีวิตประเภทบุคคลโดยเฉพาะสรรพนามบุรุษที่ 1 และเมื่อปรากฏร่วมกับกริยาแสดงเหตุการณ์ประเภทการกระทำ หากนามวลีประธานเป็นสิ่งไม่มีชีวิต หน่วยสร้างดังกล่าวจะไม่สามารถแสดงความหมายความตั้งใจของนามวลีประธานได้ แต่จะแสดงความหมายแนวโน้มของเหตุการณ์ที่แสดงโดยกริยาวลีจะเกิดขึ้น

4) บริเวณทางอรรถศาสตร์อนาคต (future)

บริเวณทางอรรถศาสตร์อนาคต หมายถึง การอ้างอิงเหตุการณ์ที่แสดงโดยประโยคว่าจะเกิดขึ้นภายหลังจากเวลากว่าถ้อยหรือเวลาอ้างอิง ความหมายอนาคตนี้มีนัยการอ้างอิงถึงความเป็นสถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริงของเหตุการณ์เนื่องจากเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้น ณ เวลากว่าถ้อยหรือเวลาอ้างอิง บริเวณทางอรรถศาสตร์อนาคตนี้พบในหน่วยสร้างที่ "ลี" ปรากฏอยู่จำนวน 3 หน่วยสร้าง ดังนี้

- 1) นามวลี + "ลี" + กริยาวลี
- 2) นามวลี + คำช่วยกริยาต้นแบบแสดงการณลักษณะ + "ลี" + กริยาวลี
- 3) นามวลี + คำช่วยกริยาไม่ต้นแบบแสดงการณลักษณะ + "ลี" + กริยาวลี

ในทางแบบลักษณ์ภาษา เหตุการณ์แสดงอนาคตส่วนใหญ่เป็นเหตุการณ์ที่มีมีการบ่งชี้ด้วยคำแสดงสถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริงในภาษาต่างๆ ไป ซึ่งในภาษาไทยก็เป็นเช่นนั้น เช่น

(1) ล้าวลีไปเฮตงาน	‘เขาจะไปทำงาน’
(2) ล้าวพวมลีไปเฮตงานอยู่แล้ว	‘เขากำลังจะไปทำงานอยู่แล้ว’
(3) ล้าวไกลลีไปเฮตงาน	‘เขาใกล้จะไปทำงาน’

ในตัวอย่างที่ 1 หน่วยสร้างนี้แสดงความหมายเชิงเวลาว่าเหตุการณ์การไปทำงานที่แสดงโดยประโยคนั้นไม่ได้เกิดขึ้น ณ เวลากว่าถ้อย หรือเวลาอ้างอิง แต่จะเกิดขึ้นภายหลังประเด็นที่น่าสนใจของการแสดงบริเวณทางอรรถศาสตร์อนาคตโดยหน่วยสร้างเหล่านี้ คือ เมื่อ "ลี" ปรากฏร่วมกับคำบ่งชี้การณลักษณะกำลังดำเนิน "กำลัง" คำบ่งชี้การณลักษณะดำเนินต่อเนื่อง และคำบ่งชี้การณลักษณะสมบูรณ์ "แล้ว" ในลักษณะต่างๆ จะแสดงระดับของความใกล้ของเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่เท่ากัน เช่น "ล้าวลีไปเฮตงาน" "ล้าวพวมลีไปเฮตงาน" "ล้าวพวมลีไปเฮตงานอยู่แล้ว" และ "ล้าวพวมลีไปเฮตงานอยู่แล้ว" ในประโยคแรกเหตุการณ์การทำงานของนามวลีประธานนั้นจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยไม่มีนัยว่าอนาคตนั้นจะใกล้มากขึ้นเพียงใดกับเวลาที่กล่าวถ้อย หรือเวลาอ้างอิง แต่เมื่อมีคำบ่งชี้การณลักษณะอื่น ๆ มาปรากฏร่วม คำบ่งชี้การณลักษณะเหล่านั้นจะช่วยแสดงความหมายเน้นย้ำว่าเหตุการณ์ในอนาคตที่อ้างอิงนั้นจะเกิดขึ้นใกล้กับเวลากว่าถ้อยหรือเวลาอ้างอิงมากยิ่งขึ้น

5) บริเวณทางอรรถศาสตร์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามเงื่อนไข (conditional)

โดยปกติแล้ว เหตุการณ์เงื่อนไขมักจะมีสถานะเหตุการณ์เป็นเหตุการณ์สมมติ ซึ่งหมายถึง เหตุการณ์ที่ตรงข้ามความเป็นจริงในภาษาไทย เหตุการณ์เงื่อนไขจะมีรูปคำเชื่อมอนุพากย์ “คั้น” ปรากฏนำหน้าอนุพากย์ที่แสดงเงื่อนไขดังตัวอย่างต่อไปนี้ “คั้นล้าว่ามีเวลา ล้าสิเที่ยวบ้านนอก” ผู้พูดแสดงเหตุการณ์ที่ตรงข้ามกับความเป็นจริง ณ เวลากล่าวถ้อย หรือเวลาอ้างอิง กล่าวคือ เหตุการณ์การเที่ยวที่ชนบทของนามวลีประธานนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจริง แต่ผู้พูดแสดงการคาดคะเนว่าถ้าเงื่อนไขการมีเวลาเกิดขึ้นจริงเมื่อใดก็ตาม เหตุการณ์การเที่ยวที่ชนบทก็มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงผู้พูดรู้ว่าเหตุการณ์เงื่อนไขนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจริง ณ ขณะที่พูดเหตุการณ์การเที่ยวชนบทจึงไม่สามารถเกิดขึ้นจริงได้ด้วยเช่นกัน เพราะเหตุนี้เหตุการณ์ที่แสดงการเกิดตามเงื่อนไขจึงมักถูกบ่งชี้ด้วยคำแสดงสถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริง “สิ” ในภาษาไทย ถิ่นอีสาน บริเวณทางอรรถศาสตร์นี้พบเมื่อ “สิ” ปรากฏในหน่วยสร้าง นามวลี + “สิ” + กริยาวลี และหน่วยสร้างนี้ปรากฏเป็นอนุพากย์หลักในประโยคซับซ้อนแสดงเงื่อนไข

6) บริเวณทางอรรถศาสตร์เหตุการณ์ที่ทำเป็นนิสัย (habituality)

ความหมายเหตุการณ์ที่ทำเป็นนิสัย หมายถึง เหตุการณ์ที่อ้างอิงโดยประโยคนั้น เป็นเหตุการณ์ที่นามวลีประธานทำเป็นประจำ ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ดังกล่าวมักจะเกิดขึ้นเป็นประจำแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าความว่าจะเกิดขึ้น ณ เวลากล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิงเสมอไป บริเวณทางอรรถศาสตร์นี้พบในหน่วยสร้างที่ “สิ” ปรากฏจำนวน 3 หน่วยสร้างคือ

- 1) นามวลี + “สิ” + กริยาวลี
- 2) นามวลี + คำช่วยกริยาต้นแบบแสดงการณลักษณะ + “สิ” + กริยาวลี
- 3) นามวลี + คำช่วยกริยาไม่ต้นแบบแสดงการณลักษณะ + “สิ” + กริยาวลี

บริเวณทางอรรถศาสตร์นี้จึงมีความสอดคล้องกับสถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริง ตรงที่ไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ เวลากล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิง เช่น

(1) สู่เถื่อที่พี่น้องคู่นี้ไว้กัน ลีพากันตีกันโลด ‘พี่น้องคู่นี้พบกันจะทะเลาะกันประจำ’

(2) มันมักลืมาสวย ‘เขามักจะมาสวย’

(3) มันมักลิหัวคนเดียว คือผีบ้าน ‘เขาชอบจะหัวเราะคนเดียว เหมือนผีบ้า’

หน่วยสร้าง ดังตัวอย่างที่ 1 แสดงเหตุการณ์ที่เกิดบ่อย ๆ เป็นประจำ สังเกตจากวลี “สู่อี้อ” ว่าถ้าสองพี่น้องพูดคุยกัน มักจะมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดการทะเลาะวิวาทเสมอ อย่างไรก็ตามแม้เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ ก็ตาม แต่ก็อาจจะไม่ได้กำลังเกิดขึ้น ณ เวลาที่กล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิงก็ได้ ในหน่วยสร้างดังตัวอย่างที่ 2 ข้างต้น “ลี” จะปรากฏร่วมกับคำช่วยกริยาต้นแบบและไม่ต้นแบบแสดงการณลักษณะที่เกิดขึ้นบ่อย เช่น “มัก” ในตัวอย่างที่ 2 และ 3 ตามลำดับ

7) บริเวณทางอรรถศาสตร์ประสบการณ์ (experience)

แม้เหตุการณ์แสดงโดยประสบการณ์ทั่วไปจะหมายถึง เหตุการณ์ที่ได้เคยเกิดขึ้นแล้วก่อนเวลากล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิงอย่างน้อยหนึ่งครั้ง และมักจะมีสถานะเหตุการณ์เป็นเหตุการณ์จริง (reals) แต่ในกรณีที่ประสบการณ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่ทันได้เกิดขึ้น ประสบการณ์ดังกล่าวจะมีสถานะเหตุการณ์เป็นเหตุการณ์สมมติ หน่วยสร้างที่สามารถแสดงบริเวณทางอรรถศาสตร์นี้คือหน่วยสร้างที่ “ลี” ปรากฏร่วมกับคำช่วยกริยาต้นแบบแสดงการณลักษณะประสบการณ์ “เคย” หน่วยสร้างดังกล่าวสามารถแสดงเป็นแผนผังหน่วยสร้าง ดังนี้ นามวลี + “ลี” + กริยาวลี เช่น

“เลาเคยลีได้ไปเกาหลีพุ้นตัว” ‘เขาเคยจะไปเกาหลี’

หน่วยสร้างนี้แสดงเหตุการณ์ที่นามวลีประธานเคยมีประสบการณ์จะไปเกาหลีอย่างน้อยหนึ่งครั้งก่อนเวลากล่าวถ้อย แต่ประสบการณ์ดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นจริง ถึงแม้คำว่า “เคย” จะแสดงประสบการณ์ของเหตุการณ์ดังกล่าว แต่เหตุการณ์ที่มีการบ่งชี้ด้วย “ลี” นี้จะมีสถานะเหตุการณ์เป็นเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริงทันที

8) บริเวณทางอรรถศาสตร์การอนุมาน (Possibility)

การอนุมานเป็นการคาดเดาเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง เหตุการณ์การอนุมานนี้มีคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์กับสถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริงเนื่องจากการอนุมานเป็นการคาดเดาในสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้น ณ เวลากล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิง และผลของการอนุมานก็เป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน บริเวณทางอรรถศาสตร์การอนุมานพบในหน่วยสร้างที่มี “ลี” ปรากฏเพียงหน่วยสร้างเดียว คือ เมื่อ “ลี” ปรากฏร่วมกับคำช่วยกริยาไม่ต้นแบบแสดงทัศนภาวะ เช่น “พอ” และ “ซึก” เป็นต้น

(1) ได้ลื้อคนผู้ห่าย ข่อยซักลิ่วนแล้วเด้อ ‘ได้ลื้อคนไม่ส่วย ฉั้นเริ่มจะสนุก’

(2) ข่อยว่ามันซักจะโมโหเจ้าแล้ว ‘ฉั้นว่ามันเริ่มจะโมโหเธอแล้ว’

จากตัวอย่างข้างต้น ตัวอย่างที่ 1 และ 2 แสดงเหตุการณ์ที่นามวลีประธาน
ข่อย และ มัน แสดงการอนุমান คาดเดาเหตุการณ์ที่จะเกิด

9) บริเวณทางอรรถศาสตร์วัตถุประสงค์ (goal)

เหตุการณ์แสดงวัตถุประสงค์พบในหน่วยสร้างที่มี “สิ” ปรากฏเพียงหน่วยสร้าง
เดียว คือ เมื่อ “สิ” ปรากฏระหว่างกริยา 2 คำ ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนผังหน่วยสร้างได้
ดังนี้ นามวลี + คำกริยา + “สิ” + คำกริยา

หน่วยสร้างนี้แสดงเหตุการณ์อย่างน้อยสองเหตุการณ์แสดงโดยคำกริยาคำที่หนึ่ง
และสองตามลำดับ ความสัมพันธ์ระหว่างสองเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นลักษณะวัตถุประสงค์
กล่าวคือ นามวลีประธานได้ทำเหตุการณ์ที่หนึ่งก่อนเพื่อจะได้ทำเหตุการณ์ที่สองต่อไป
ถ้านามวลีประธานไม่ได้ทำเหตุการณ์แรกก่อนเหตุการณ์ที่สองก็จะไม่เกิดขึ้นเช่นกัน
กล่าวคือเหตุการณ์ที่สองเป็นวัตถุประสงค์ของเหตุการณ์ที่หนึ่งของนามวลีประธาน เช่น

(1) ข่อยซื้อมาลิกิน ‘ฉั้นซื้อมาจะกิน’ แต่ไม่ได้กิน

(2) มันเอาเงินมาว่าสิให้เจ้าอยู่เด้อละ ‘เขาเอาเงินมาว่าจะให้เธออยู่นะ’
แต่ไม่ได้ให้

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “สิ” ปรากฏระหว่างกริยาลี “ซื้อ” และ “กิน”
ดังตัวอย่างที่ 1 และระหว่างกริยาลี “เอาเงินมา” และ “ให้” ดังตัวอย่างที่ 2 แสดง
เหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน คือเหตุการณ์การซื้อของมา และเหตุการณ์ การกิน
เหตุการณ์ทั้งสองนี้กระทำโดยนามวลีประธาน “ข่อย” โดยที่นามวลีประธานกระทำเหตุการณ์
แรกโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำเหตุการณ์ที่สอง และ เมื่อมีคำว่า “สิ” ปรากฏเหตุการณ์
ที่สองจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ 1 และ 2 ข้างต้นนั้น สามารถ
ปรากฏกับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธเหตุการณ์ที่สองไม่ได้เกิดขึ้นจริงได้ และในขณะเดียวกัน
ถ้าประโยคดังกล่าวไม่มีคำว่า “สิ” ปรากฏ ประโยคจะไม่ถูกไวยากรณ์ทันทีหากปรากฏ
ร่วมกับถ้อยคำแสดงการปฏิเสธเหตุการณ์ที่สองไม่ได้เกิดขึ้นจริง เช่น “ข่อยซื้อมากิน”
แต่ไม่ได้กิน และ “มันเอาเงินมาให้เจ้า” แต่ไม่ได้ให้ บริเวณทางอรรถศาสตร์วัตถุประสงค์
นี้มีความสอดคล้องกับสถานะเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริงในบางลักษณะที่เหตุการณ์ที่เป็น

วัตถุประสงค์นั้นอาจจะเกิดขึ้นจริงหรือไม่เกิดขึ้นเลยก็ได้ ดังนั้นเหตุการณ์แสดงวัตถุประสงค์เหล่านี้จึงมักจะมีการบ่งชี้ด้วยคำว่า “ลี” เพื่อแสดงสถานะที่ไม่เกิดขึ้นจริง

10) บริเวณทางอรรถศาสตร์การเริ่มเหตุการณ์ (incentive)

เหตุการณ์แสดงการเริ่มเหตุการณ์พบในหน่วยสร้างที่มี “ลี” ปรากฏเพียงหน่วยสร้างเดียวคือ เมื่อ “ลี” ปรากฏระหว่างคำกริยา 2 คำและกริยาตัวแรกเป็นกริยาแสดงการเริ่ม คือ “เริ่ม” ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนผังหน่วยสร้างได้ดังนี้

นามวลี + คำกริยา + “เริ่ม” + คำกริยา เช่น

ช่อยเริ่มลีสุนแล้วเตอ ‘ฉันเริ่มจะโมโหแล้วนะ’

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ลี” ปรากฏระหว่างกริยวลี 2 วลี คือ “เริ่ม” และ “สุน”(โมโห) หน่วยสร้างนี้แสดงความหมายการเริ่มต้นเหตุการณ์ การโมโห ซึ่งแสดงโดยกริยา “สุน” เหตุการณ์ โมโห ที่อ้างถึงนั้นเพิ่งเริ่มต้นขึ้น ยังไม่ได้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ทั้งหมด ณ เวลาที่กล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิง ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวจึงมีความสอดคล้องกับคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ของความหมายสถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริงและมักจะมีคำว่า “ลี” ปรากฏบ่อยครั้ง

6. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาและวิเคราะห์คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์และทางอรรถศาสตร์ของคำว่า “ลี” ที่ปรากฏในบริบทต่างๆ พบว่า คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กันกับคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ และพิจารณาบริเวณทางอรรถศาสตร์ semantic domain) ต่างๆที่แสดงโดยหน่วยสร้างที่มีคำว่า “ลี” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน ที่ปรากฏ พบว่า บริเวณทางอรรถศาสตร์ทั้งหมดนี้มีความสอดคล้องกับคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ของสถานะเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง (irrealis) กล่าวอีกอย่างคือ บริเวณทางอรรถศาสตร์ทั้งหมดนั้นต่างมีความหมายของการเป็นสถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริงหรือเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริง ณ เวลาที่กล่าวถ้อยหรือเวลาอ้างอิง

ถึงแม้ว่างานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับคำว่า “ลี” จะวิเคราะห์ให้คำคำนี้เป็นตัวบ่งชี้ขนาดคตกาล บ่งชี้การณ์ลักษณะประเภทเหตุการณ์จะเกิดขึ้น หรือบ่งชี้ทัศนภาวะประเภทบอกความเห็น แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่า “ลี” สามารถเป็น

คำบ่งชี้สถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริง ซึ่งสอดคล้องกับ ชมพูนุท ธารีเจียร (2553) ศึกษาคำกลั่นความในภาษาไทยถิ่นอีสาน ได้กล่าวว่า “ลี” ไม่สามารถกำหนดหรือบอกได้ว่าเป็นประเภทคำกริยาช่วยหรือประเภทคำแสดงกรณณ์ลักษณะ เนื่องจากคำว่า “ลี” สามารถแสดงความหมายทางไวยากรณ์ได้หลากหลายขึ้นอยู่กับบริบทแวดล้อมทางวากยสัมพันธ์ที่ปรากฏและ ภัต (Bhat, 1999) ที่กล่าวว่าภาษาไทยถิ่นอีสานไม่น่าจะจัดอยู่ในประเภทภาษาที่มีการบังคับรูปแสดงกาล หรือกรณณ์ลักษณะเป็นหลัก ดังนั้นคำว่า “ลี” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน จึงไม่ควรจัดเป็นตัวบ่งชี้กรณณ์ลักษณะเช่นเดียวกับภาษาอื่นในทางกลับกัน คำว่า “ลี” สมควรจัดเป็นประเภททางไวยากรณ์ประเภทหนึ่งเนื่องจากคำว่า “ลี” สามารถแสดงความหมายไวยากรณ์เป็นคำบ่งชี้สถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริงด้วยตนเองจากคุณสมบัติดังนี้ “ลี” ไม่สามารถละได้ในบริบทของการแสดงความหมายเหตุการณ์สมมติ ซึ่งถ้าไม่มี “ลี” ปรากฏในประโยค ประโยคนั้นจะแสดงความหมายสถานะเหตุการณ์จริงโดยปริยาย เช่น

- (1) เมื่อวานนี้ข่อยไปขอนแก่น ‘เมื่อวานนี้ฉันไปขอนแก่น’ แต่ไม่ได้ไป
เมื่อวานนี้ข่อยลีไปขอนแก่น ‘เมื่อวานนี้ฉันจะไปขอนแก่น’ แต่ไม่ได้ไป

จากตัวอย่างจะเห็นว่า “ลี” ในทุกๆ หน่วยสร้างที่ปรากฏจะแสดงความหมายสถานการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริง ณ เวลาที่กล่าวถ้อยเสมอ ดังนั้นจะเห็นว่า ทุกหน่วยสร้างที่มีคำว่า “ลี” ปรากฏนั้นจะแสดงความหมายของสถานะเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจริงและ “ลี” ควรเป็นคำบ่งชี้สถานะเหตุการณ์ที่ไม่เกิดขึ้นจริงมากกว่าเป็นประเภททางไวยากรณ์อื่น

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ควรมีการศึกษาการแสดงความหมายของคำว่า “ลี” ในเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ เพื่อให้เห็นความหมายที่หลากหลายมากขึ้น เนื่องจากความหมายของคำในเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์จะสามารถแสดงให้เห็นความหมายที่หลากหลายและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาความหมายของคำในไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นอีสานมากขึ้น

7.2 ควรศึกษาประเด็น หน้าที่ของคำและการกลายเป็นคำไวยกรณ์ของคำว่า “สิ” เนื่องจากผลการศึกษาที่ผู้วิจัยศึกษานี้เป็นการศึกษาในเชิงปัจจุบัน จึงไม่แสดงพัฒนาการของคำว่า “สิ” และไม่สามารถอธิบายการกลายเป็นคำไวยกรณ์ของคำได้

เอกสารอ้างอิง

- กึ่งกาญจณี เทพกาญจนา. (2549). *หน่วยสร้างที่มีข้อขัดแย้งในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จินดารัตน์ จรัสคำจรกุล. (2536). *เงื่อนไขทางอรรถศาสตร์ของการปรากฏของ จะ ระหว่างกริยาวลี*. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชมพูนุท ธารีเธียร. (2553). *พจนานุกรมภาษาไทยถิ่นอีสาน*. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ชนานันท์ ตรงดี. (2558). *ไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นอีสาน*. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- นวรรรณ พันธุมธา. (2527). *ไวยากรณ์ไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- วิจิตรนต์ ภาณุพงศ์. (2532). *โครงสร้างภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์*. กรุงเทพฯ : คุณพินอักษรกิจ.
- อภิญา สร้อยชูหระ. (2528). *การศึกษการใช้ภาษาที่แสดงเวลาอนาคตในภาษาอังกฤษและภาษาไทย*. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุปทิศศิลปสาร. (2532). *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- Aijmer, N. 1985. I think – an English modal particle. In Tori Swan and Olaf Jansen Westvik (eds.), *Modality in Germanic Languages: historical and Comparative Perspective*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Bybee, J. 1987. *Modality in Grammar and Discourse*. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company.
- De Haan, F. *Irrealis : Fact or Fiction?* (Online). Available from : <http://www.u.arizona.edu/u/edu.pdf>.
- Palmer, F.R. 1986. *Mood and Modality*. Cambridge : Cambridge University Press.

Panupong, V. 1970. *Inter – Sentence Relations in Modern Conversation Thai*.

Bangkok : The Siam Society.

Sapir, E. 1930. Southern oaiute : a Shoshonean language. *Proceeding of the*

American Academy of Arts and Science : 65